Openingsrede voor het Parapsychologisch colloqium te Asd op 17-11-'57

Dames en Heren,
en i.h. bijz. geachte sprekers van deze dag, ik heet U allen van harte welkom op dit door de Centraal Wetenschappelijk Advies Commissie van de S.P.R. georganiseerde colloqium.
Als voorzitter van de C.W.A.C. zoals onze commissie in de wandeling genoemd wordt, stel ik het op prijs, U, ter inleiding, zeer in het kort de stand van zaken in de ParaPsychologie i.h.a. en in Nederland i.h.b. uiteen te zetten. Hierbij zal het U, naar ik hoop onder meer duidelijk worden, wat we met deze nieuwe poging, dit voor ons nieuwe type van vergaderen beogen.

Het zal U allen bekend zijn dat de studie der occulte verschijnselen, zoals die omstreeks het midden der vorige eeuw werd aangevat, vanaf het begin buiten de kringen der als zodanig georganiseerde wetenschappelijke wereld omging. De raadselachtigheid der phenomenen, zoals die bij spiritistische mediums en de sujetten der mesmeristen optraden, de sfeer van geheimzinnigheid die het betrokken gebied kenmerkte, de vrees voor bedrog alsmede de overheersende materialistische levensbeschouwing der geleerden verklaren deze situatie voldoende.
Het is begrijpelijk dat de schaarse beoefenaren dezer uitzonderlijke wetenschap zich allengs aaneensloten in een eigen studiegenootschap waarvan het lidmaatschap weinig verband hield met een bepaalde wetenschappelijke opleiding doch meer met de belangstelling, het inzicht en de ijver waarmee men de betrokken materie tegemoet trad. Het is onmiskenbaar dat in de prille lente van het bestaan van wat later de ParaPsychologie zou heten, de engelse S.P.R. baanbrekend werk heeft verricht. Met ontzag denken we terug aan die kleine groep mannen die, in hun vrije tijd, de eerste grote selectie van spontane paranormale gevallen hebben bewerkt, bekend als de "Phantasms of the Living" (1886).
De voetsporen der pioniers zijn door talrijke andere onderzoekers gedrukt. Zo ontstond alras ook in de U.S.A. een zustervereniging, onder leiding van Richard Hodgson. Ook op het vaste land van Europa ontstond hier en daar wetenschappelijke belangstelling voor de occulte phenomenen. Het is daar dat, zij het aanvankelijk in andere betekenis, door Max Dessoir de omschrijving "Parapsychologie" gebruikt wordt, een term die thans over de gehele wereld als benaming wordt aanvaard voor het studiegebied waar we ons mee bezighouden. Het is niet mijn bedoeling om zelfs maar in het kort de historie der onderzoekingen te volgen. Wie een indruk wil krijgen van wat voor de twintiger jaren dezer eeuw al gepubliceerd werd, leze de inleiding van het samenvattend werk van Frau Moser:"Der Okkultismus". Wat ons hier interesseert zijn de algemene lijnen die het onderzoek na de 1e wereldoorlog gaat volgen.
Ook nu nog blijft het werk grotendeels buiten de Alma Mater, de Universiteit, blijft het vrnl vrijetijdsbesteding van uit diverse disciplines komende geintresseerden.
Maar daarnaast komt in Albion en de U.S.A. officieel contact. Scholarships voor het instellen van bepaalde onderzoekingen worden verleend en in Durham, N.Carolina, wordt Rhine, wel geen Professor in de Parapsychologie, doch door de opbouw van zijn werk de 1e fulltime parapsycholoog aan een hogeschool. Sindsdien springen sterker dan tevoren 2 wijzen van benaderen in het oog, hoe nauw ook onderling verweven.

Daar is enerzijds de met meer kracht en fijner onderscheidingsvermogen voortgezette waarneming en beschrijving der zich spontaan voordoende verschijnselen, de meer phenomenologisch gerichte stroming in de parapsychologie. Daar is anderzijds een meer neopositivistisch getinte opvatting, die de verschijnselen in een alles omvattend logisch verband wil brengen. Onder de onderzoekers van deze richting vind men ook meer de experimentele aanpak, die de verschijnselen onder laboratoriumomstandigheden wil doen plaatsvinden met ruime toepassing derstatistische bewerking van de resultaten.
Wellicht geeft de phenomenologische beschouwingswijze meer toegang tot de vraag naar de zijnsvormen van de mens en heeft hier een probleem als het persoonlijk voortbestaan na de dood meer belangstelling.
Wellicht hecht de andere richting meer aan het leveren van "einwandfreie" bewijzen van de existentie der verschijnselen, van hun relaties en variabiliteit in natuurwetenschappelijke zin.
Wellicht vinden we ook hier weerspiegeld de 2 hoofdrichtingen der hedendaagse wijsbegeerte, existentialisme en analytische logica. Beschouwingswijzen die ik geen van beide zou willen missen in het totaal van het menselijk kennen.
Hoe dit zij, naarmate onze inzichten toenemen, vermeerderen de raakpunten van de parapsychologie met andere wetenschappen, wordt ze belangrijker als hulpwetenschap voor andere disciplines, daagt de mogelijkheid dat practische gevolgtrekkingen uit haar corpus van feitenmateriaal kunnen worden getrokken.

Hoewel de onderwerpen waarmee de parapsychologen zich de laatste jaren vrnl bezighouden uit de aard der zaak niet al te veel verschillen met die waarvoor men bijkans een eeuw geleden belangstelling had, zijn er toch wel verschuivingen opgetreden.
Bij de bestudering der spontane gevallen is er naast de aandacht voor de feiten zelf, toenemende interesse merkbaar voor de achtergrond dier feiten. De vraag is niet alleen meer hoe treden ze op ? Doch ook, waarom treden ze op ! Zo is de persoonlijkheid van diegene in of om wie zich paranormale verschijnselen voltrekken een onderwerp van studie geworden, alsmede de situatie waarin de phenomenen optreden. Zo zoekt men naar algemeen en dieptepsychologische achtergronden van wat er gebeurt. Alsook naar de persoonlijkheidsstructuur van bijz. paranormaal begaafden.
Voorts heeft ook het onderzoek van paranormale verschijnselen bij personen onder hypnose weer de aandacht, bijv. bij Björkhem in Zweden.

Het experiment in de parapsychologie heeft zich i.h.a. verplaatst van de seancekamer naar het laboratorium. Uitgebreide pogingen zijn gedaan om de verschijnselen onder zo nauwkeurig mogelijke observatie te brengen, onder zo goed mogelijk bekende omstandigheden en vooral om ze toegankelijk te maken voor statistische bewerkingen. Het meeste succes heeft mengehad op het gebied der paragnosie, weinig tot dusver op dat der parergie. Bewondering moet men hebben voor de mannen en vrouwen die uit deze vrij eentonige proefnemingen in eindeloze proefreeksen met talloze proefpersonen, met kaarten en dobbelstenen, essentiele gegevens wisten te verkrijgen.

Uitgaande van de gedachte dat de paranormale verschijnselen door de geestesgesteldheid en levenswijze der cultuurvolken onderdrukt worden, is er weer interesse voor de psiprestaties binnen primitieve samenlevingen . Zo zien we onderzoek van de prestaties van vuurlopers in Griekenland, Vodupriesters op Haiti, Australische negers of waar zich ook maar merkwaardige ogenschijnlijk paranormale gebeurtenissen willen voordoen.

Uitermate belangrijk is de in later jaren gestelde vraag naar de mogelijkheid van het dierexperiment in de parapsychologie, aansluitend aan tal van biologische verschijnselen die het bezit van een psifactor deden veronderstellen bij lagere en hogere dieren. Men kan niet zeggen dat hier al zekerheden zijn verworven. Het probleem blijft fascinerend; zowel op paragnostisch als op parergisch terrein zou in vele gevallen het dierexperiment een oplossing kunnen betekenen voor het vraagstuk der schaaarse geschikte proefpersonen. Een mededeling zoals onlangs door Maurice Burton in "The Illustrated London News" gedaan over vuurvastheid van een kouw in een soort extatische toestand schept perspectieven bijv. Realisatie blijft vooralsnog moeilijk, in de eerste plaats wel door het ontbreken van biologisch geschoolde parapsychologen.

De vraag is gerezen naar de practische bruikbaarheid der paranormale verschijnselen. We hebben hier het vraagstuk van het opsporen van bepaalde bestanddelen van de bodem (het wichelroedevraagstuk bijv. ), het opsporen van vermiste personen of voorwerpen, het hulpbieden bij politioneel onderzoek, ook het probleem der paranormale geneeskunst.
Hoewel men zeker kan zeggen dat op ieder van deze terreinen merkwaardige successen te noteren vallen, moeten we aan de andere kant vaststellen dat de paranormale vermogens te wisselend in manifestatie zijn om vooralsnog voor regelmatige toepassing te gebruiken. Het leren beheersen van de verschijnselen zal aan de aanwending vooraf dienen te gaan. Hier alleen ligt reeds een geweldig arbeidsveld voor de onderzoeker.

Hoe is het nu in Nederland?
Het heeft hier tot na de eerste wereldoorlog geduurd alvorens een vereniging in de trant van de engelse S.P.R. tot stand kwam. Ook hier echter hetzelfde beeld als Engeland : een aantal belangstellenden van diverse pluimage, academische en niet als zodanig geschoolden vormen samen de S.P.R. Ook hier aanvankelijk geen officieel verband met de Universiteit. Maar dan naar verhouding al gauw de privaatdocentschappen in Leiden en Utrecht, en eindelijk, na de oorlog in '53 de bijz. leerstoel in Utrecht en de stichting van het Instituut.
Hoewel ook in ons land zeker vanaf het begin experimenten zijn gehouden, is aanvankelijk beschrijving en interpretatie der spontane verschijnselen hoofdzaak. Daarnaast hebben verschillende daarvoor geinteresseerden zich bezig gehouden met wijsgerige benadering van de door de paranormale verschijnselen gestelde problemen.
De duitse inval bracht het verenigingsleven tot stilstand en toen na de krijg tot heroprichting werd overgegaan kwam het wetenschappelijk werk maar zeer moeizaam op gang. Verschillenden die voorheen actief meewerkten waren in of door de oorlog gestorven, de overgeblevenen ontbrak het aan geld en ruimte voor onderzoek. Het is de blijvende verdienste van Tenhaeff ondanks alles wat tegen zijn onverdroten met onderzoek te zijn voortgegaan, waar dit maar mogelijk was. Daarnaast heeft Zorab belangrijk werk gedaan. Toch zat de S.P.R. min of meer in een impasse. Onder deze omstandigheden nam Dr. Kat 6 jaar geleden het initiatief om een commissie in het leven te roepen, die het wetenschappelijk werk zou stimuleren en coordineren. Deze poging heeft ongetwijfeld succes gehad. Potentiele onderzoekers werden bij elkaar gebracht, diverse experimenten werden binnen SPR verband landelijk opgezet.

Er kwam wat geld beschikbaar. Gezien ook de internationale ontwikkeling op dit punt (de Parapsychology Foundation bijv.), kan gezegd worden dat ieder die serieus aan parapsychologische experimenten wil werken, thans zij het nog op bescheiden schaal hulp en advies kan krijgen. De stichting van de leerstoel en het parapsychologisch Instituut, met grote blijdschap begroet, nam de noodzaak niet weg ook buiten Utrecht onderzoek mogelijk te maken. De C.W.A.C. behield haar taak onverminderd.
Gaan we nu in het kort na wat er in Holland de laatste jaren in en buiten CWAC verband voor werk verzet is dan krijgen we het vlg overzicht.
Het onderzoek der spontane gevallen, daaronder begrepen de studie van paragnosten werd vrnl aan het PP Instituut met kracht voortgezet en culmineerde in het unieke persoonlijkheidsonderzoek van tientallen paragnosten, waarover we later op deze morgen e.e.a. zullen horen.
Een nieuwe en interessante poging wordt momenteel door Zorab ondernomen waarbij het er om gaat de minimumfrequentie en verdeling der spontane gevallen te weten te komen, met behulp ener enquête.
In Asd heeft een afdelingscommissie voor spontane gevallen vele belangwekkende gebeurtenissen, waaronder spookgevallen geregistreerd.
Zo pas is opgericht een commissie onder leiding van de heer Mak die een onderzoek wil instellen naar het voorkomen van reincarnatie, in die zin dat ev, herrinneringen aan vorige levens verzameld en op hun authenticiteit onderzocht worden.

Onder de indruk van de successen van Rhine, Soal e.a. zijn na de 2e wereldoorlog ook in ons land verschillende min of meer uitgebreide proefreeksen opgezet, die zich leenden voor statistische bewerking. Ik herrinner aan de telepathieproeven of beterGESPproeven van Mulckhuysen met kaarten, de knikkerproeven van Mak, de Zener-Musaphkaartproeven, de klokproeven van de Neyn, de proeven via de radio van Zorab, doch vooral aan de uitmuntende reeks proefnemingen van v. Busschbach met scholieren. De heer Tjaden deed een reeks proefnemingen op het gebied der psychokinese. Geruime tijd werkte een commissie aan het vraagstuk van de wichelroede.
Wat de uitkomsten der experimentele proeven betreft, het is opvallend dat de resultaten zelden significantie te zien geven, zoals de buitenlandse reeksen dat vaak wel doen. Een uitzondering vormen de resultaten van v. Busschbach. Maar i.h.a. kan men in ons land niet bogen op werk als in de angelsaksische landen. De oorzaak hiervan is een onderzoek op zich waard.

Belangrijke pogingen zijn in de afgelopen jaren ook geschied om de theoretische achtergroneden der paranormale verschijnselen zichtbaar te maken. Ik denk hier aan publicaties van Prof.v.Os en Ir.Dr. Koo.

Dan is er vrij recent de "Stichting tot onderzoek der paranormale geneeskunst en hare maatschappelijke betekenis" tot stand gekomen. Als de voortekenen niet bedriegen zal deze stichting belangrijke onderzoekingen kunnen ondernemen.

Al met al is er dus zeker weer heel wat leven in de brouwerij. En er moet nog veel meer activiteit komen. Er is een veelheid van vragen die om oplossing roepen; er is zoveel na te gaan. Om een bijbelwoord te gebruiken,.. de oogst is groot, doch de arbeiders zijn weinige.

In verband daarmee staat het vraagstuk hoe meer beoefenaren der wetenschap van welke aard dan ook er toe te brengen een deel van hun tijd, werkzaamheid en inspiratie ten nutte van de parapsychologie te brengen.

Het is nu gebleken dat de structuur onzer vereniging die zoals ik in de aanvang zei, historisch verklaarbaar is en op zichzelf momenteel zeker niet gewijzigd kan worden. Het open staan onzer vereniging en onze vergaderingen voor iedereen heeft naast ontwijfelbare voordelen, ons soms publiek en discussies en ook wel lezingen gebracht, die men niet gewend is op een wetenschappelijke vergadering aan te treffen.

De gemiddelde matig geinteresseerde man van wetenschap die van buiten kwam en niet door de situatie heenkeek voelde zich niet thuis en ging weer weg. Daarentegen hadden de besloten CWAC vergaderingen waar de "werkers" der SPR samen kwamen een geheel ander, stimulerend en wetenschappelijk karakter. De vraag rees of wij bij deze vergadering zouden nodigen belangstellenden, waarvan we mochten verwachten dat ze qualitate qua bij konden dragen tot een wetenschappelijke discussie. Ook of we binnen de SPR niet een vorm van samenkomen konden vinden die als een normale wetenschappelijke vergadering zoals academici dat gewend zijnkon worden aangemerkt. Hierop zouden dan door onderzoekers de resultaten van hun recente onderzoekingen kunnen worden medegedeeld en besproken.
Tevens leek het ons gewenst om in de SPR toch vooral niet de verbinding te verliezen met demoederwetenschap, de Psychologie. Te weinig komen algemeen psychologische vragen in verband met de parapsychologie bij ons in discussie.

Om voor dit alles een oplossing te vinden is met volledige instemming van het Hoofdbestuur dit colloqium tot stand gekomen. Hierbij zullen dus voordrachten worden gehouden die de experimentele en de beschrijvende methode vertegenwoordigen, terwijl tijdens de middagzitting de problemen tussen psychologie en parapsychologie aan de orde zullen komen.

Dames en Heren, met het uitspreken van de wens dat deze dag aan de gestelde verwachting zal beantwoorden en zal leiden tot grotere bloei van de beoefening der parapsychologie, open ik deze vergadering

J.Kappers